

ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕತೆ ಮತ್ತು ವೈಚಾರಿಕತೆಗೆ ಸಂತ ರವಿದಾಸರ ಕೊಡುಗೆ ಮುತ್ತುಕುಮಾರ್.ಎನ್.ಎಮ್.*

ಪೀಠಿಕೆ

ಭಾರತ ದೇಶ ಕೃಷಿ ಪ್ರಧಾನವೂ, ಕೃಷಿಯಲ್ಲಿ ಖುಷಿ, ನೆಮ್ಮದಿ ಕಂಡ ದೇಶವಾಗಿದೆ. ಹಾಗೆಯೇ ಸಾಧು, ಸಂತ, ಸನ್ಯಾಸಿಗಳ ಮಾನವೀಯ ಮೌಲ್ಯಗಳ ಹಿತವಚನಗಳಿಂದ ಸರ್ವಧರ್ಮ ಸಹಿಷ್ಣು ರಾಷ್ಟ್ರವಾಗಲು ಸಾಧ್ಯವಾಯಿತು. ಚಾತುರ್ವರ್ಣದ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ಸಮಾಜವನ್ನು ಒಡೆದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ಬ್ರಾಹ್ಮಣ, ಕ್ಷತ್ರಿಯ, ವೈಶ್ಯ, ಶೂದ್ರ, ಪಂಚಮರು ಎಂಬುದಾಗಿ ವಿಂಗಡಿಸಿದರು. ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ಬ್ರಹ್ಮನ ತಲೆಯಿಂದ, ಕ್ಷತ್ರಿಯರು ಭುಜದಿಂದಲೂ, ಶೂದ್ರನು ಕಾಲಿನಿಂದ, ಪಂಚಮರು ಪಾದದಿಂದ ಜನಿಸಿದರೆಂದು ಸಾಮಾನ್ಯರ ತಲೆಯಲ್ಲಿ ಮೌಢ್ಯತೆ ಬಿತ್ತಿದರು. ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಪೌರೋಹಿತ, ಕ್ಷತ್ರಿಯ ಜನರ ರಕ್ಷಣೆ, ವೈಶ್ಯ ವ್ಯಾಪಾರ, ಶೂದ್ರ ಕೃಷಿ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ, ಪಂಚಮರು ಇವರೆಲ್ಲರ ಸೇವೆ ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ವೃತ್ತಿಯ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ವಿಂಗಡಣೆ ಮಾಡಿದರು. ಇದಾದ ಮೇಲೆ ಮೇಲು-ಕೀಳು, ಮಡಿ-ಮೈಲಿಗೆ, ಸ್ವಶ್ಯ-ಅಸ್ವಶ್ಯ ಆಚರಣೆಗಳು ರೂಢಿಗೆ ಬಂದವು. ಈ ಅನಿಷ್ಟವನ್ನು ತೊಡೆಯುವಲ್ಲಿ ಸಂತರು ಶ್ರಮಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಸಮಾಜದ ಎಲ್ಲ ಜನಗಳನ್ನು ಮಾನವೀಯ ಮೌಲ್ಯಗಳ ತಳಹದಿಯ ಮೇಲೆ ಬೆಸೆಯುವ ಕೊಂಡಿಗಳಾಗಿ ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಸಂತರು ನಿರ್ಮೋಹಿಗಳು ಸರ್ವಜನ ಸುಖ, ಸಹಿಷ್ಣುತೆ, ಸತ್ಯ, ನ್ಯಾಯ, ನೀತಿ ಒಟ್ಟಾರೆ ಮಾನವೀಯ ಧರ್ಮಕ್ಕೆ ಶ್ರಮಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಸುಳ್ಳಿನ ದೀಪವಿಡಿದು ಸತ್ಯದ ಮೇಲೆ ನರ್ತಿಸುತ್ತಿರುವ ಜನತೆಯ ನಡುವೆ ಸಂತರ ಸೂಳುಡಿಗಳು ಮುನ್ನೆಲೆಗೆ ಬರುವ ಜರೂರು ಇದೆ.

‘ಸಂತ’ ಪದ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಬುದ್ಧಿವಂತ, ಪವಿತ್ರಾತ್ಮ, ಸಜ್ಜನ ಪರೋಪಕಾರಿ ಮತ್ತು ಸದಾಚಾರಿ¹ “ಸಂತ ಶಬ್ದ ಸಂವಾದಿಯಾಗಿದೆ. Saint ಪದ ಲ್ಯಾಟಿನ್ ಭಾಷೆಯ ಸ್ಯಾಂತಿಯೋ (ಪವಿತ್ರಗೊಳಿಸು)ವಿನ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ನಿರ್ಮಿತವಾದ Sanctus ಶಬ್ದದಿಂದ ಉಗಮಗೊಂಡಿದೆ. ಇದರ ಅರ್ಥ ‘ಪವಿತ್ರ’ ಎಂದು. ಕ್ರೈಸ್ತ ಧರ್ಮದ ಅನೇಕ ಪ್ರಾಚೀನ ಮಹಾತ್ಮರ ಬಗೆಗೆ² ಪವಿತ್ರಾತ್ಮ ಎಂಬ ಅರ್ಥದಲ್ಲಿ ಈ ಶಬ್ದವನ್ನು ಬಳಸಲಾಗಿದೆ.

* ಸಂಶೋಧನಾ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ, ಕುವೆಂಪು ಕನ್ನಡ ಅಧ್ಯಯನ ಸಂಸ್ಥೆ, ಮಾನಸಗಂಗೋತ್ರಿ, ಮೈಸೂರು.

ಅನೇಕ ವಿದ್ವಾಂಸರು ಸಂತ ಎಂಬ ಪದಕ್ಕೆ ಹಲವಾರು ವ್ಯಖ್ಯಾನಗಳನ್ನು ನೀಡಿದ್ದಾರೆ. ತುಲಸಿದಾಸ್ ಜಾನೇಸು ಸಂತ ಅನಂತ ಸಮಾನಾರವರು ಸಂತ ಎಂಬ ಪದ ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೆ ಸಮವೆಂದು ಹೇಳಿದ್ದು, ಪಲ್ಲೂರವರು ರಾಮ ಮತ್ತು ಸಂತ ಅಭಿನ್ನರು ಎಂದು ಅಭಿಪ್ರಾಯಪಟ್ಟರೆ ಸಂತ ಕಬೀರರು ನಿರ್ವೈರಿ ನಿಹಕಾಮನಾ ಸಾಈ ಸೇತೀ ನೇಹ್ ವಿಷಯಾಂ ಸೂಂ ನ್ಯಾರಾ ರಹೈ ಸಂತನ ಅಂಗ ಏಕ್ ಅಂದರೆ ನಿರ್ವೈರಿ ನಿಷ್ಕಾಮ ಪ್ರಭುವಿನೊಡನೆ ಸ್ನೇಹ, ವಿಷಯಗಳಿಂದ ದೂರವಿರಬೇಕು ಎಂದು ತನ್ನ ಅಭಿಪ್ರಾಯ ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ. ರಾನಡೆ ಅವರ ಪ್ರಕಾರ ಮರಾಠಿಯಲ್ಲಿ ಸಂತನೆಂದರೆ ವಾರಕರೀ ಪದ್ಯದ ಅನುಯಾಯಿಗಳು ಎಂದು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ. ಅವರ ಪ್ರಕಾರ Santa is almost technical word in vital Sampradhaya and means any man who is a follower of that Sampradhaya not that the followers of other sampradhayas are not santhas but the followers of the varakavi Sampradhaya are Santa par excellence.

ಸಂತ ರವಿದಾಸ

ಭಾರತದ ಅನೇಕ ಸಂತರಲ್ಲಿ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕತೆ ಮತ್ತು ವೈಚಾರಿಕತೆ ಎರಡನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದ ಮೇರು ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವ ಸಂತ ರವಿದಾಸರದು. ರವಿದಾಸರಿಗೆ ಬಾಲ್ಯದಲ್ಲಿಯೇ ಸಾತ್ವಿಕ ತಾಯಿ ಘರಬುನಿಯಾ ಅವರಿಂದಲೇ ಸಜ್ಜನರ, ಸತ್ಸಂಗದ ಗೀಳು ಹಿಡಿದಿತ್ತು. ಮನೆಯ ಸುತ್ತ ತುಳಸಿಯ ತೋಟ ನಿತ್ಯಸ್ನಾನ. ಜಪತಪ, ಭಜನೆ, ಪೂಜೆ ಈ ಹೊತ್ತಿಗಾಗಲೇ ರಮಾನಂದರ ದೀಕ್ಷೆ ದೊರೆತಿತ್ತು.

ಸಂತ ರವಿದಾಸರು ಸಂತರಲ್ಲಿ ಸಂತ ಎಂಬ ಪ್ರಶಂಸೆಗೆ ಕಬೀರದಾಸರಿಂದ ಪ್ರಶಂಸೆಗೆ ಪಾತ್ರರಾಗಿದ್ದರು. ಇವರ ಜನನ ಕಾಲದ ಬಗ್ಗೆ ಸಂಶೋಧಕರಲ್ಲಿ ಭಿನ್ನಾಭಿಪ್ರಾಯವಿದ್ದು ಬಹುಪಂಡಿತರು ಒಪ್ಪುವುದು ಕ್ರಿ.ಶ. 1388 ರಲ್ಲಿ. ಕಾಶಿಯ ಹತ್ತಿರ ಮಂಡುವಾ ಡೀಹ್ ಎಂಬಲ್ಲಿ ಡೇಡ್ ಅಥವಾ ಮಾದಿಗ ಜನಾಂಗದಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿದರು. ತಂದೆ ಮಾನದಾಸ ಅಥವಾ ರಗ್ನೂ. ತಾಯಿ – ಘರಬುನಿಯಾ ಅಥವಾ ಕರ್ಮದೇವಿ ಕಾಶಿಯ ಸುತ್ತಮುತ್ತ ಸತ್ತ ದನಗಳನ್ನು ಒಯ್ದು ಅವುಗಳ ಚರ್ಮ ಸುಲಿದು ಚಪ್ಪಲಿ ತಯಾರಿಸುವುದು ಇವರ ಕಾಯಕ.

ರವಿದಾಸರ ಹಿತವಚನ

ರವಿದಾಸರ ಪ್ರಕಾರ ದೇವರನ್ನು ಕಾಣಬೇಕಾದರೆ ಸನ್ಯಾಸಿಯಾಗಬೇಕಿಲ್ಲ. ಕಾಡಿಗೆ ಹೋಗಬೇಕಿಲ್ಲ. ಮೋಕ್ಷ ಸತ್ತ ಮೇಲೆ ದೊರೆಯುವ ವಸ್ತುವೇನಲ್ಲ. ಸತ್ಯ ಅಹಿಂಸೆ ಸ್ವಾನುಭೂತಿ, ಸದಾಚಾರ ಹಾಗೂ ವಿಶ್ವಪ್ರೇಮದಿಂದ ನಾವು ಈ ಲೋಕವನ್ನು ದೇವಲೋಕವನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಬಹುದು. ನುಡಿಯಲ್ಲೊಂದು ನಡೆಯಲ್ಲೊಂದು ಉಳ್ಳವರಿಗೆ ದೇವನೊಲಿಯನು. ಅಂತರಂಗ ಶುದ್ಧಿಯಿಲ್ಲದೆ ಬಹಿರಂಗ ಶುದ್ಧಿ ವ್ಯರ್ಥ ಇವು ರವಿದಾಸರ ಹಿತವಚನಗಳು. ಪರಮ ಅಹಿಂಸಾವಾದಿಗಳಾದ ರವಿದಾಸರು ಪಾದರಕ್ಷೆ ಮಾಡಲು ಮೃತ ಪಶುವಿನ ಚರ್ಮ ಪಡೆಯುತ್ತಿದ್ದರೇ ವಿನಾ ಪ್ರಾಣಿ ಹಿಂಸೆ ಮಾಡುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ ಎಂಬುದು ಪ್ರತೀತಿ. ಸಾಧು ಸಂತರ ಪ್ರೀತಿಗೆ ಪಾತ್ರರಾದವರು ಬಡವರಲ್ಲ, ಇದ್ದೂ ಬೇಡುವವರು ನಿಜವಾದ ಬಡವರು ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಬೇಡದವರು ನಿಜವಾದ ರಾಜ ಎನ್ನುತ್ತಲೇ ಕಾಯಕಕ್ಕೆ ಮಹತ್ವ ನೀಡಿದ್ದರು.

ಪ್ರಭುವೆ ನೀನು ಚಂದನ. ನಾನು ನೀರು ಅಂಗ ಅಗದಲಿಹುದು ವಾಸನೇ

ಪ್ರಭುವೆ ನೀನು ದೀಪ, ನಾನು ಬತ್ತಿ ಉರಿಯುತಿಹುದು ನಿಶಿದಿನವೆನೆ

ಪ್ರಭುವೆ ನೀನು ಮೋಡ, ನಾನು ನವಿಲು ಸೃಷ್ಟಿ ಚಂದ್ರ ಚಕೋರದಂತೆ

ಪ್ರಭುವೆ ನೀನು ಮುತ್ತು, ನಾನು ದಾರ, ಚಿನ್ನಕೆ ಕಂಪು ದೊರೆತಂತೆ

ಪ್ರಭುವೆ ನೀನು ಒಡೆಯ, ನಾನು ಆಳು ಮಾಡುತಿಹ ರೈದಾಸನಂಥ ಭಕುತಿಯನೇ

ದೇವರು, ಸಂತ, ಇಬ್ಬರೂ ಅಭಿನ್ನರು. ಸಂತ ರವಿದಾಸರು ದ್ವೈತ ಪರಿಕಲ್ಪನೆಯ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿ ಮನುಷ್ಯನಲ್ಲಿಯೇ ದೇವರಿರುವನು. ಮೂರ್ತಿ ಪೂಜೆ ವ್ಯರ್ಥ ಎನ್ನುವ ವೈಚಾರಿಕ ನಿಲುವನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸುತ್ತಾರೆ.³ ಮುಂದುವರೆದು ಭಕ್ತಿಯ ಹೀಗೆ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ :

ಭಕುತಿ ಎಂಥದು ಕೇಳಿರಣ್ಣ ಭಕುತಿ ಬಂತು ಹೋಯಿತು ಹಿರಿತನ ಆಯಿತೆಲ್ಲ ಸಣ್ಣ

ಹಾಡಿದರೇನು ? ಕುಣಿದರೇನು? ಮಾಡಿದರೇನು ತಪವ ಭಿನ್ನ ಕಾಲ ತೊಳೆದರೇನು

ತತ್ವವ ಕಾಣದ ಅನುಪಮಾ /

ಮಂಡೆ ಬೋಳಿಸಿದರೇನು, ಮಾಡಿದರೇನು, ತೀರ್ಥವ್ರತ ನೇಮ

ಸ್ವಾಮಿಯಾದರೇನು, ಆದರೇನು ಸೇವಕ, ಅರಿವಿಗೆ ಬರಲಿಲ್ಲ ಪರಮ /

ರೈದಾಸವೆಂಬ ನಿನ್ನ ಭಕುತಿ ದೂರ, ಪಡೆದಾತನ ಭಾಗ್ಯ ಅಸಮ /

ಇರುವೆಯಾಗಿ ಸಕ್ಕರೆಯ ತಿಂಬ ಮರಳಿನಲಿ ತೊರೆದಾತ ಹಮ್ಮೆ ಬಿಮ್ಮೆ /

ಭಕ್ತಿ ಎಂಬ ಮೂಢತನದಲ್ಲಿ ನಡೆಯುವ ಅನಾಚಾರಗಳು ಡಾಂಭಿಕತೆ, ಧೋಂಗಿತನವನ್ನು ಮಾರ್ಮಿಕವಾಗಿ ವಿಡಂಬಿಸಿದ್ದಾರೆ. ರವಿದಾಸರು ಜಾತಿಪದ್ಧತಿಯನ್ನು ಭಾರತೀಯ ಹಿಂದೂ ಸಮಾಜದ ಒಂದು ಬಹುದೊಡ್ಡ ರೋಗ. ಅವು ಇಡೀ ದೇಹವನ್ನು ತನ್ನ ಕಬಂಧ ಬಾಹುಗಳಿಂದ ಬಂಧಿಸಿದೆ. ಇದನ್ನು ನಿಷ್ಕರವಾಗಿ ಖಂಡಿಸಿದರು.

ಮಂದಿರ ಮಸಜಿದ ದೋವೂ ಏಕ ಹೈ

ಇನಮೆ ಅಂತರ ನಾಹಿ /

ರವಿದಾಸ ರಾಮ ರಹಮಾನಕಾ

ಝಗಡವು ಕೊಯಿ ನಾಹಿ⁴

ಮಂದಿರ, ಮಸೀದಿ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಅಲ್ಲ, ಎರಡರಲ್ಲೂ ದೇವರ ಪೂಜೆ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಎರಡೂ ಧರ್ಮ ಮನುಷ್ಯನನ್ನು ಪ್ರೇಮಭಾವದಿಂದ ಇರಲು, ಸೇರಿಸಲು ಬಯಸುತ್ತದೆ. ಹೀಗಿದ್ದರೆ ಸಮಾಜ ಸ್ವಾಸ್ಥ್ಯವಾಗಿರುತ್ತದೆ ರವಿದಾಸರು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ. ರವಿದಾಸರ ಪ್ರಕಾರ ನಿಜವಾದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನೆಂದರೆ ಮಾನವೀಯ ಮೌಲ್ಯಗಳನ್ನು ಬ್ರಹ್ಮಜ್ಞಾನ ಸಂಪಾದಿಸಿಕೊಂಡಿರಬೇಕು. ಇಲ್ಲವಾದಲ್ಲಿ ಆತನು ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಕುಲದಲ್ಲಿ ಜನ್ಮ ಎತ್ತಿದ್ದರೂ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಎನ್ನಲಾಗದು ಎಂದು ರವಿದಾಸರು ಅಭಿಪ್ರಾಯಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಯಾರೂ ಜಾತಿಯಿಂದ ನೀಚರಲ್ಲ

ಓ ರವಿದಾಸ

ಜನರು ಮಾಡುವ ನೀಚ ಕೃತ್ಯಗಳಿಂದಾಗಿ ನೀಚರಾಗುತ್ತಾರೆ. ಯಜ್ಞ, ಯಾಗ, ಬಲಿ, ಡಾಂಭಿಕ ಭಕ್ತಿ, ಸಾಮಾನ್ಯ ಜನತೆಯನ್ನು ಜಾತಿಯ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಶೋಷಣೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ರವಿದಾಸರು ಜನರ ಗುಣಾವಗುಣಗಳು ಜಾತಿಯನ್ನು ಪ್ರತಿನಿಧಿಸುತ್ತವೆ. ಕೆಳಜಾತಿಯವರು ತಮ್ಮ ಉತ್ತಮ ಗುಣಗಳಿಂದ, ಶ್ರೇಷ್ಠ ಕಾರ್ಯಗಳಿಂದ ಉತ್ತಮನಾಗಬಹುದು, ಉತ್ತಮ ಜಾತಿ, ನೀಚ ಜಾತಿಯೆಂಬುದಿಲ್ಲವೆಂಬುದನ್ನು ತಮ್ಮ ಹಿತವಚನಗಳ ಮುಖೇನ ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ. 'ಮಾನವ ಜಾತಿ ತಾನೊಂದು ವಲಂ', 'ಕುಲಂ ಕುಲಂ ಅಲ್ಪ ಅಣುಂಕುಲಂ ಗುಣಂಕುಲಂ ಎನ್ನುವ ಪಂಪನಂತೆ ರವಿದಾಸರೂ ರವಿದಾಸರು ವರ್ಣಾಶ್ರಮ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ವಿರೋಧಿಯಾಗಿದ್ದರು. ಅವರು ಬ್ರಾಹ್ಮಣರ ಜಾತಿವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ವಿರೋಧಿಸಿದ್ದರು.

ಊಂಚೆ ಕುಲಕೆ ಕಾರಣೆ. ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಕೋಯನ ಹೋಯ /

ಜಹ ಜಾನಹಿ ಬ್ರಹ್ಮ ಆತ್ಮ ರವಿದಾಸ ಕಹಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಸೋಮಿ /

ರವಿದಾಸರ ರಚನೆಗಳಲ್ಲಿ ದೇವರ ಬಗ್ಗೆ ಅಪಾರ ಪ್ರೀತಿ, ಭಕ್ತಿಯ ಜೊತೆ ಜೊತೆಗೆ ಜಾತೀಯತೆ, ಮತೀಯ ಮೂಢ ಸಂಪ್ರದಾಯ, ದೇವಾಲಯ, ಪುರೋಹಿತರ ವ್ಯವಸ್ಥೆಗಳ ವ್ಯಂಗ್ಯವನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು. ಇಷ್ಟನ್ನು ಅಹಿಂಸಾ ವಿಧಾನದ ಭಕ್ತಿಯ ಮೂಲಕವೇ ಸಾಮಾಜಿಕ ಬದಲಾವಣೆಯನ್ನು ರವಿದಾಸರು ಬಯಸಿದ್ದಾರೆ.

ಉಪಸಂಹಾರ

ಒಟ್ಟಾರೆ ಹೇಳುವುದಾದರೆ ಸಂತ ರವಿದಾಸರು ಭಾರತದ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಕವಿ, 15ನೇ ಶತಮಾನದ ಭಕ್ತಿ ಚಳುವಳಿಗಾರ, ಧಾರ್ಮಿಕ ಗುರು, ಸಂತರಾಗಿದ್ದು ಸಾಮಾಜಿಕ ಪರಿವರ್ತನೆ ಹಾಗೂ ಆಧ್ಯಾತ್ಮ ಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ ತಮ್ಮದೇಯಾದ ಕೊಡುಗೆ ನೀಡಿದ್ದಾರೆ.

ಕೊನೆಟಿಪ್ಪಣಿ

1. ಕೃಷ್ಣಮೂರ್ತಿ ಮ.ಸು. (2003). ಉತ್ತರದ ಸಂತ ಪರಂಪರೆ. ಪ್ರಸಾರಾಂಗ, ಮೈಸೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯ, ಮೈಸೂರು. ಪು.ಸಂ. 1
2. ಅದೇ., ಪು.ಸಂ. 2
3. ಅದೇ., ಪು.ಸಂ. 4
4. ಮೈಲಹಳ್ಳಿ ರೇವಣ್ಣ. (ಸಂ.). (2012). ದಲಿತ ಸಂತರು. ಪ್ರಸಾರಾಂಗ, ಮೈಸೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯ, ಮೈಸೂರು. ಪು.ಸಂ. 31

ಪರಾಮರ್ಶನ ಗ್ರಂಥಗಳು

- ಜವರಯ್ಯ ಮ.ನ. ದಲಿತ ವರ್ಗದ ಶರಣರು ಮತ್ತು ಶರಣೆಯರು ಒಂದು ಅಧ್ಯಯನ. ಸಿದ್ಧಾರ್ಥ ಗ್ರಂಥಮಾಲೆ, ಮೈಸೂರು.
- ಶಿರೂರ ಬಿ. ವಿ. (2016). ಎಲ್ಲ ಪುರಾತನ ವಚನಗಳು. ಲಕ್ಷ್ಮೀ ಮುದ್ರಣಾಲಯ, ಬೆಂಗಳೂರು.
- ಯಲ್ಲಪ್ಪ ಬೂತಯ್ಯ ಟಿ.: ದಾರ್ಶನಿಕರು ಮತ್ತು ದಲಿತರು. ಆದಿಭಾರತ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪ್ರಕಾಶನ ಮೈಸೂರು.